

VUOSI ILMAN NETTIÄ

ILKKA KARISTO

WSOY

Ilkka Karisto

**Vuosi ilman
nettiä**

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

Tämän kirjan kirjoittamiseen on saatu tukea
Koneen Säätiöltä sekä WSOY:n kirjallisuussäätiöltä.

© ILKKA KARISTO JA WSOY 2021
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-45396-4
PAINETTU EU:SSA

Joulukuussa 2019

Internetistä on poistuttava kokonaan. Ja kokonaiseksi vuodeksi, sillä mikään vähemmän järeä toimenpide ei tunnu enää auttavan. Olen kokeillut jo kaikkea. Olen tehnyt itselleni satoja lupauksia järkevämmästä netinkäytöstä ja rikkonut niistä jokaisen. Olen esimerkiksi päättänyt, että vastedes luen sähköpostini työpäivän aikana kolmasti – aamulla, lounaalta palattuani ja vielä kerran ennen kotiinlähtöä – ja muun ajan pidän sähköpostiohjelman suljettuna. Olen vannonut, että uutissivustoilla en sorru enää yhteenkään tyhjämpäiväiseen klikkiotsikkoon enkä tuhlaa aikaani niihin uuvuttaviin Twitter-ketjuihin, joissa jonkin kuplan mielipidejohtaja ojentaa väärämielisenä pitämäänsä ihmistä ajatusvirheestä tai sanavalinnasta ja jää sitten kieli pitkällä odottamaan uudelleentwiittauksia ja tulitukea omilta ”seuraajiltaan”.

Mutta ei, yksikään tällainen päätös ei ole pitänyt. Aina kun työn tekeminen alkaa maistua puulta – siis liikaa työltä – olen livahtanut nettiin tarkastamaan uusimmat uutiset, sääennusteet, jalkapallotulokset tai puolittuttujen somepäivitykset. Sähköpostiani olen vilkuillut pahimmillaan parin minuutin välein, siis 30 kertaa tunnissa, mikä muuten on

erään tutkimuksen mukaan nykyihmisille ihan tyypillinen tahti.

Ja jos uusien viestien kansio on ollut tyhjä, olen tuntenut lievää pettymystä ja tiennyt palaavani uudelle tarkastuskäynnille hyvin pian, vaikka mitä olisin päättänyt ja itselleni luvannut. Mikä piru panee ihmisen toimimaan näin? Enhän minä kirjepostin kultakaudellakaan kontannut jatkuvasti eteiseen ja asettunut postiluukun alle makuulle odottamaan, josko posteljooni kohta tulisi.

JONKIN AIKAA sitten asensin puhelimeeni lapsilukon, joka esti pääsyn nettiin tiettyinä kellonaikoina. Ohjelma antoi minun myös määritellä, milloin ja kuinka pitkään saan milläkin sivuilla vieraila. Estin itseltäni sähköpostin lukemisen iltaisin ja viikonloppuisin ja rajasin iltapäivälehtien lukuajan viiteen minuuttiin päivässä. Erilaisille jalkapallosivustoille annoin armeliaasti puoli tuntia päivässä, mutta vasta töiden jälkeen.

Pari viikkoa myöhemmin olin purkanut kaikki rajoitukset yksi kerrallaan milloin minkäkin tekosyyän varjolla. Olenhan ammatiltani toimittaja, ja netistä voi löytyä vaikka loistava juttuaihe... Ja sitten syöksyin takaisin samaan kurimukseen. Eikö kirjoittaminen suju? Kenties sähköpostiin on *nyt* tullut jotain tärkeää? Kas, taas pelkkiä tiedotteita. Vain elämää -ohjelman seuraavan tuotantokauden ”tähdet” on julkistettu, ja lahtelainen perheyritys Stala on tuonut ”ainoana maailmassa markkinoille Stala Tex -materiaalin”.

Mitäs sitten? Minkähänlaista säätä ne lupaavat huomiseksi? Hajanaisia sadekuuroja pitkin päivää, sanoo

Ilmatieteen laitos. Ehkä Forecalla on erilainen ennuste?

Ystäväni suositteli minulle hiljattain pomodoro-menetelmää, jossa työskentelyyn keskitytään 25 minuuttia kerrallaan, minkä jälkeen saa pitää viiden minuutin tauon – ja mennä vaikka nettiin. Hän kertoi saaneensa kirjoitettua pomodoron avulla väitöskirjansa. Omalla kohdallani asetelma kääntyi nopeasti pääläelleen: tein töitä viisi minuuttia ja haahuilin sen jälkeen netissä 25 minuuttia.

Kaikki ei johdu huonosta itsekuristani. Työtäni myös keskeytetään jatkuvasti. Saan päivittäin kymmeniä viestejä eri kanavissa, ja vaikka olen yrittänyt estää äänimerkit ja ilmoitukset saapuneista viesteistä, aina jonkin laitteen jossain kulmassa vilkkuu jokin valo. Pikaviestiohjelma WhatsAppia olen käyttänyt vasta muutaman vuoden mutta olen jo oppinut vihaamaan sen toimintalogiikkaa. Kuka ensinnäkin päätti, että minut voi liittää erilaisiin viestiryhmiin *ilman lupaani*? Inhoan myös sitä kaksivaiheista lukukuitaustoimintoa, joka ilmoittaa ensin, että viesti on toimitettu perille, ja toisen kerran, että nyt vastaanottaja on lukenut sen. Se ei tuo maailmaan mitään lisäarvoa, pelkästään tyhjäkäyntiä ja pahansuopia ajatuksia. Moderni ihminen kun on sellainen, että jos hän ei saa lähettämäänsä viestiin nopeaa vastausta, hän alkaa epäillä jotakin: tekniikan luotettavuutta, oman viestinsä sävyä, viestin vastaanottajan tunteita ja ystävyyden laatua... Ja samalla moderni maailma on sellainen, että kaikkiin viesteihin ei yksinkertaisesti voi vastata sillä sekunnilla, kun ne on lukenut, koska jos niin tekisi, ei päivän aikana paljon muuta ehtisikään tehdä.

Minulla lukukuittausten odottamiseen liittyy toisinaan outoja tunnekiemuroita. Ei siinä vielä mitään, että tunnen itseni tyhmäksi räplätessäni puhelinta ja miettiessäni, miksi joku ei ole jo vastannut omaan viestiini, mutta entäs tämä: kun itse saan WhatsApp-viestin kiireisellä hetkellä enkä vastaa siihen heti, alan pian tuntea painetta vastata edes jossain määrin siedettävän ajan puitteissa, jotta viestin lähettäjä ei turhaan ajautuisi ihmettelyn syövereihin. Ja jos vastaamattomia viestejä pääsee kertymään päivän aikana esimerkiksi kymmenen, paine on jo aikamoinen!

Kaikki WhatsApp-käyttäjät eivät varmaankaan kärsi samasta ongelmasta, mutta muistettakoon, että maailmassa lähetetään joka päivä noin sata miljardia WhatsApp-viestiä, joten olettaa sopii, että melko paljon tämän kaltaista turhaa emotionaalista tauhkaa senkin viestintämuodon ympärille kasaantuu.

Kun työskentelen tietokoneella, minua kiusaa toinen pikaviestiohjelma, Slack. Työpaikallani, pitkiä lehtijuttuja netissä julkaisevassa *Long Playssa*, käytämme sitä keskinäiseen viestintäämme. Ohjelma näyttää koko ajan, ketkä kaikki ovat linjoilla, ja tämän tästä syttyy merkkivalo uuden viestin merkiksi. Saan tiedon uusista viesteistä näyttöni yläreunaan, vaikka olisin aivan toisaalla internetissä, eri välilehdellä. Kun näin käy, keskeytän työni ja luen viestin saman tien. Viesteistä vain ani harva vaatii minulta nopeaa reagointia. Tyypillinen tapaus on tällainen: Yksi työkaveri kysyy, onko kukaan muistanut vastata lukijalle, joka on edellisenä päivänä lähettänyt sähköpostia ja pyytänyt apua teknisiin vaikeuksiinsa. Tästä sukeutuu pitkä viestiketju, jossa väärinymmärretään,

korjataan, vitsaillaan, taivastellaan teknologian kummallisuuksia ja käydään sivukeskusteluja kolmesta neljästä muustakin asiasta, joista yksikään ei suoranaisesti liity omiin työtehtäviini. Mutta koska työyhteisöni on pieni ja tiivis ja työkaverini samalla myös hyviä ystäviäni ja nokkelia sanailijoita, luen aina kaikki viestit ja hymähtelen niiden sisältämälle sarkasmille ja joskus jopa osallistun keskusteluun.

Sitten uutisiin. *Helsingin Sanomat* otsikoi etusivullaan ”Susi vaikuttaa syöneen kengurun Belgiassa”. Otsikko on tietysti niin tyyli puhdas klikkiotsikko kuin vain voi olla ja haarukalla tarjottu suupala radiokanavien aamushow-juontajille. Samalla kun jo kuulen korvissani sen mukaihmettelvän äänensävyyn, jolla radiojuontajat kenguruparan viime vaiheista lässyttävät, huomaan kauhukseni itsekin miettiväni, miten kenguru ja susi ovat tulleet kohdanneeksi toisensa Belgiassa. Pitäisikö asiaa hieman googlettaa?

Utisten kulutukseni on muuttunut viime vuosina aivan järjettömäksi. Mitä hölmömpi otsikko, sitä varmemmin sitä klikkaan, osin uteliaisuudesta, osin päästäkseni taivastelemaan, kuinka alas media onkaan vajonnut – olipa kerran aika, jolloin juttujen julkaisupäätöksiin vaikutti vielä sellainenkin asia kuin uutiskriteerit.

Tiedän toki, että *Hesari* ja muut lehdet julkaisevat nettissä paljon oikeitakin uutisia ja toisinaan aivan timanttisia juttuja. En vain lue niitä juuri koskaan, en ainakaan keskittyneesti alusta loppuun. Sellaiset jutut luen paperisista lehdistä, koska olen paperilehtien aikakauden kasvatti ja tapojeni orja. Sanomalehden keskittynyt lukeminen on minulle kuin mindfulness-harjoite tai jooga jollekulle toiselle,

ja tarvitsen sitä varten vähintään varttitunnin omaa aikaa ja kupillisen hyvää kahvia.

Netissä taas käyttäydyn kuin huvipuistossa irti päästetty alakoululainen: testattavia laitteita on loputtomasti eikä mihinkään niistä kannata jäädä kieppumaan kovin pitkäksi aikaa, koska kulman takana on jotain vielä hausempaa. Ja huvipuiston tavoin myös netti on täynnä vilkkuvia valoja, ääntä, hälinää, muita ihmisiä... eihän sellaisessa ympäristössä voi syventyä mihinkään syventymisen arvoiseen!

Mutta nyt kaikki muuttuu. Kun luovun netistä, minulle jää aikaa kaikkeen siihen, jota väitän harrastavani. Aina olohuoneemme kirjahyllyä katsellessani muistan, mitä esikoispoikamme kysyi opittuaan lukemaan: Miksi meillä on noin paljon aikuisten kirjoja, kun te ette koskaan lue niitä? Nytkin näen alimmalla hyllyllä Pietarista aikoinaan lahjaksi saamani kokeellisen lääketieteen Pavlov-instituutin satavuotishistoriikin, jota en ole koskaan lukenut – ja miten olisinkaan, kun en osaa venäjää. Sen vieressä on vielä pölyttyneempiä niteitä, esimerkiksi kokonainen maailmankirjallisuuden historiaa käsittelevä kirjasarja, joka on julkaistu ensimmäisen maailmansodan alla.

Jokaisen suursiivouksen yhteydessä olen painokkaasti torpannut puolisoni vihjailut siitä, että tuosta kirjasarjasta voitaisiin kenties luopua. Nyt nettilakon aikana ehdin varmasti tarttua niihinkin opuksiin ja opin jotain uutta... öh... Cicerosta?

JOULUKUUN VIIMEISEN päivän iltana heitän jäähyväiset netille. Viimeiset saamani viestit ovat mainoksia. Olemme

juuri palanneet perhelomalta Riiasta, jossa käytin älypuhelimeni Bolt-taksisovellusta niin paljon, että henkilö nimeltä ”Venla Boltilta” lähettää minulle sähköpostia ja mainostaa mahdollisuutta varata Helsingistäkin kyytejä uudenvuodenaattoillaksi. Hetkeä myöhemmin saan WhatsApp-viestin armenialaisesta ravintolasta, jossa söimme matkan aikana. Lähettäjä kysyy, nautimmeko illasta. Vastaan totuudenmukaisesti: kyllä, nautimme, ruoka oli oikein hyvää. Minuutin kuluttua saan uuden viestin. Nyt minua pyydetään kirjoittamaan ravintolasta kiittävä arvio Tripadvisor-sivustolle. Joudun pidättelemään itseäni, etten vastaisi näsäviisaasti: Kuu-les nyt, kirjoitan kyllä pyynnöstä kaikenlaista, mutta teen sitä työkseni, siis rahasta. Ja vaikka elämmekin alustatalou-
dessa ja netin vertaisarviot ohjailevat ihmisten kulutuspäätöksiä, olen yhä sitä mieltä, että yritykset saavat lähtökoh-
taisesti hoitaa markkinointinsa ihan itse. Kävijöiden kehut tulevat, jos ovat tullakseen, mutta niiden ruinaaminen ano-
nyymeillä viesteillä on mielestäni tyyliä.

Saan kuitenkin tyydytykseni toista kautta: jätän vastaa-
matta ja tuhoan saman tien koko WhatsApp-tilini. Sitten kirjoitan sähköpostiin poissaoloviestin, jossa kerron luke-
vani viestit seuraavan kerran 1. tammikuuta 2021.

Teen vihoviimeiset googlaukset. Miten poistaa internet
iPhonesta? Toimin niin kuin neuvotaan. Poistan puheli-
mestani myös kalenterin, julkisen liikenteen reittioppaan,
suoratoistopalvelut, säätiedotukset ja kaikki muutkin nettiä
hyödyntävät sovellukset.

Sitten siirrän puhelimeni syrjään. Vuotta 2019 on jäljellä
vielä monta tuntia, mutta ihmetyksekseni en tunnekaan

tarvetta ottaa loppukiriä netissä. En kaiva tietokonetta esiin, en käy vilkuilemassa uutisia enkä jalkapalloaiheisia keskustelupalstoja enkä katso, onko joku jo vastannut ystävilleni lähettämäni sähköpostiviestiin, jossa julistin nettilakkoni alkaneen.

Puolisoni tekee lähtöä uudenvuodenjuhliin. Itse joudun viettämään vuoden viimeisen illan kotona, koska toinen lapsistamme on kuumeessa. Kun lapset nukahtavat, avaan television. Edellisessä elämässäni olisin samalla avannut myös puhelimeni ja pomppisin hajamielisesti sivustolta toiselle ja kuvittelisin pystyväni samalla seuraamaan sanatarkasti, mistä televisiossa puhutaan. Nyt se on mahdotonta. Joudun kohtaamaan Yleisradion uudenvuodengaalan koko turpeudessaan. Jan Vapaavuori puhuu, Alma laulaa ja minä makaan selälläni sohvalla ja mietin, onko päätökseni luopua netistä sittenkään järkevä ja terveellinen.

Tammikuu

Päivä 1

Heti herättyäni tartun puhelimeen vain tajutakseni, etten voi tehdä sillä enää muuta kuin soittaa tai lähettää tekstiviestejä. Sama toistuu päivän mittaan noin kymmenen minuutin välein. Muistan lukeneeni jostain, että aikuinen ihminen avaa puhelimensa keskimäärin 150 kertaa päivässä, enkä itse näköjään ole kovin kaukana tuosta keskiarvosta.

Viime vuosina toimenpiteestä on tullut automaatio: tarttuessani puhelimeen minulla ei yleensä ole mielessäni mitään tiettyä käyttötarkoitusta sille. Mutta keksin sellaisen kyllä helposti, koska internet tarjoaa siihen paljon mahdollisuuksia: yli miljardi sivua, puoli miljoonaa uutta sivua *joka päivä*, ja minne tahansa pääsee silmänräpäyksessä, nappia painamalla.

En koskaan ymmärtänyt nimitystä ”tiedon valtatie”, jota internetistä takavuosina usein käytettiin. Valtatiellä ajaesahan määränpää saavutetaan yleensä tuntikausien jurnuttamisen ja parin kahvipaussin jälkeen. Ei, netti muistuttaa pikemminkin teleportausta. Se vapauttaa meidät fyysisen maailman kahleista ja taikoo käyttäjänsä todellisuudesta

toiseen. Voimme loikata mantereelta toiselle ja olla yhtä aikaa monessa eri paikassa ja tyydyttää kaikenlaisia mielihaluja ja tarpeita; voimme kommunikoida ystäviemme kanssa, ystävystyä uusiin ihmisiin, kuunnella musiikkia, katsella elokuvia, sivistyä tai yhtä hyvin tyhmistyä, voimme ostaa, myydä ja vaihtaa, tuhlata palkkamme uhkapeliin tai sijoittaa sen indeksirahastoon, tilata ruokaa kotiovelle, ja tietysti voimme hoitaa netissä kaikki ne tylsät virallisuusenteiset asiat, jotka ennen vaativat jonottamista hapettomassa konttorissa tai lomakekuorien liimapintojen nuolemista.

Internet on sanalla sanoen ihana! Mutta vielä tänään en kuitenkaan kaipaa kaikkea sitä, mitä siellä voi tehdä. Oikeastaan kaipaan vain Googlen hakukonetta ja sen tarjoamaa käytännöllistä täsmäapua. Googlestä voi yhtiönä ja yhteiskunnallisena toimijana olla montaa mieltä, mutta siitä ei pääse mihinkään, että se on mullistanut arkemme. Voimme selvittää minkä tahansa asian milloin tahansa, missä tahansa. Ja nyt, ensimmäisenä netittömänä päivänä, mieleeni pulpahtelee jatkuvasti asioita, jotka pitäisi googlettaa. Jos voisin, googlaisin:

Apteekki Itäkeskus aukioloajat

Athens weather long term

Substitute for curry leaves

Kuinka irrottaa toisiinsa kiinni jääneet kattilat

Tiskialtaassa toisiinsa juuttuneista kattiloista syntyy ylitsepääsemätön ongelma. Ne eivät irtoa toisistaan, eivät siten millään. Yritän kuumaa vettä. Yritän kylmää vettä. Yritän saippuaa. Yritän äärimmäistä voimankäyttöä ja piirretyistä elokuvista tuttua kahden ihmisen harjoittamaa kiskontaa eri

suuntiin, eikä sekään toimi, mutta toisaalta kukaan ei myöskään lennä tykinkuulan lailla päin seinää ja tule tyrnätyksi hyllyn päältä tippuvalla kukkaruukulla.

Ähisen, puhisen ja kiroilen. Internetistä löytyisi tähänkin pulmaan varmasti vastaus. Mitä näissä tilanteissa tehtiin ennen nettiä? Soitettiin äidille?

Päivä 2

Vieroitusoireet ovat selvät. Ajattelen nettiä herkeämättä ja tunnen itseni jollain tapaa vajavaiseksi, kun en voi käyttää sitä. Mistä kaikesta kivasta jäänkään paitsi? Millä minä nyt lääkitsen matkakuumeitani, kun en pääse Airbnb:n sivuille kuolaamaan kattoterassikuvia?

Yritän suhteuttaa asioita. En suinkaan ole ainoa, joka joutuu pärjäämään ilman nettiä. Olen ostanut Tallinnasta *The Economist* -lehden painotuoreen *Pocket World in Figures* -kirjaseen, ja siitä selviää, että liki puolet maailman ihmisistä ei käytä internetiä. Tilasto tosin on kerätty jo vuonna 2016. Silloin suomalaisista nettiä käytti 87,7 prosenttia. Sehän merkitsee sitä, että noin 675 000 suomalaista ei käyttänyt nettiä.

Näitä ihmisiä ei näy eikä kuulu julkisuudessa. Kaikkein vähiten heitä muistetaan silloin, kun pidetään juhlavia puheita tietoyhteiskunnasta ja digikansalaisuudesta. Keitä he oikein ovat? Ja miten ihmeessä he pärjäävät?

Itse tunnen yhden aikuisen ihmisen, joka ei ole koskaan käynytkään internetissä. Hän on *Long Playn* juttujen oikoluovasta vastaava Lasse.

”En vaan viitsinyt lähteä siihen hommaan”, hän perusteli asiaa minulle, kun tapasimme ensimmäisen kerran.

Lasse ei koe tarvitsevansa nettiä oikolukijan työssään. Hänen tärkein työvälineensä on kielioppikirja, joka on hie-
man vanhempi kuin Lasse itse, 1950-luvulla painettu. Lassen
elämäntapavalinnasta johtuen minä tai joku työkavereistani
vie oikoluettavat tekstiliuskat hänen kotiovelleen ja hakee
ne sieltä päivän päätteeksi. Aluksi pidin järjestelyä järjettö-
mänä ajan tuhlauksena: jos oikolukijamme olisi internetissä,
tekstit siirtyisivät koneelta toiselle sekunneissa ja kaikki kor-
jaukset voisi tehdä suoraan tekstitiedostoon eikä paperille.

Ajan mittaan olen kuitenkin alkanut arvostaa oikoluku-
päiviä. Tuleepahan samalla vähän ulkoiltua ja juteltua. Pa-
peripinojen vaihtoon liittyvät tapaamiset tuntuvat olevan
erityisen tärkeitä Lasselle, koska hän ei heikon terveytensä
vuoksi juuri poistu yksistään. Joskus hänen on kuitenkin
pakko. Kulttuurialan keikkatyöläisenä hänen palkkionsa
ovat pienet ja tulevat tilille milloin sattuu, yleensä myö-
hässä. Tilisiirtoja odotellessaan hän on monet kerrat jou-
tunut kävelemään huonosti toimivilla jaloillaan lähimmälle
pankkiautomaatille vain todetakseen, että tilin saldo on yhä
nollilla.

Maksuliikenteen sujuvoittamiseksi olen tulostanut
Lasselle pinon valmiiksi esitäytettyjä maksukaavakkeita,
joihin hän lisää kuulakärkikynällä eräpäivän, summan ja
puumerkinsä. Aina kun otan tällaisen laskun vastaan, lu-
paan hoitaa sen nopeasti eteenpäin, ja Lasse kiittelee minua
vuolaasti. Hän ei luultavasti arvaa, kuinka nopeasti oman
osuuteni maksatusprosessista hoidankaan. Hissimatkan

aikana nappaan kännykälläni laskusta valokuvan, ja ennen ulko-oven ripaan tarttumista olen jo lähettänyt sen sähköpostilla *Long Playn* rahaliikenteestä vastaavalle ihmiselle.

Sellaisina hetkinä sen tajuaa: internet nopeuttaa asioiden hoitamista aivan uskomattoman paljon. Se nopeuttaa sitä niin paljon, että ihmisille jää nykyisin huomattavasti enemmän aikaa kaikkeen muuhun – esimerkiksi netin viihdekäyttöön.

Ymmärrän hyvin niitä tuttujani, jotka nettilakostani kuulutuaan ovat puistelleet päätään ja ilmoittaneet, etteivät voisi kuvitellakaan elävänsä ilman nettiä edes yhtä viikkoa. Itsekään en ole aikeissa ryhtyä Lassen kaltaiseksi elinikäiseksi kieltäytyjäksi. Kun olen lusunut tämän vuoden loppuun, palaan toki nettiin, mutta toivottavasti osaan käyttää aikani siellä edes hieman viisaammin kuin tähän asti.

En myöskään kuvittele, että luopumalla netistä vuodeksi pystyisin samastumaan niiden noin 70 miljoonan EU-kansalaisen arkeen, jotka *ihan oikeasti* elävät ilman internet-yhteyttä. Koeasetelma on vinoutunut. Eurostatin tilastoista selviää, että ilman nettiä elävät eurooppalaiset ovat useimmiten yli 55-vuotiaita vähän koulutettuja naisia, ja prosentuaalisesti heitä on eniten Bulgariassa, Romaniassa ja Kreikassa.

Suomi keikkuu netinkäyttötilastojen kärkipäässä, joskin Ruotsi, Tanska, Hollanti ja Luxemburg ovat vähän edellä. Käytännössä lähes kaikki ilman nettiä elävät suomalaiset ovat vanhoja ihmisiä: 55–64-vuotiaista nettiä käyttää 96 prosenttia, mutta yli 75-vuotiaista enää 41 prosenttia.

Kun internetin käyttö yleistyi ja arkipäiväistyi vuosituhannen vaihteen tienoilla, Suomessa puhuttiin paljon

digitaalisesta kuilusta. Termillä tarkoitettiin yhteiskunnan jakautumista niihin, jotka omaksuvat uuden teknologian helposti, ja niihin, jotka syystä tai toisesta jäävät verkkomaailmasta syrjään.

Itse olin tuolloin parikymppinen ja tiesin seisovani tukevasti digitaalisen kuilun voittajapuolella. Varmistuksen asiasta sain yliopisto-opintoihini kuuluneella pakollisella tietotekniikkaluennolla. Kun luennoitsija pyysi aluksi kaikkia viemään hiiren näytön vasempaan yläkulmaan, vieressäni istunut noin viisikymppinen aikuisopiskelija nosti koko hiiren ilmaan, tökkäsi sen kiinni ruutuun ja jäi odottamaan lisäohjeita. Muistan ajatelleeni: maailma on myllerryksessä, ja vanhemmille sukupolville muutos on aika paljon vaikeampi kuin minulle ja ikäisilleni.

En tietysti itsekään ole mikään diginatiivi, joka on kasvanut lapsesta saakka kiinni nettiin eikä muunlaisesta elämästä tiedä. Edustan sitä murrossukupolvea, joka sai elää teinivou- tensa ilman nettiä ja vanhempien harjoittamaa kännykkä- valvontaa. Totuimme sopimaan tapaamisia kadunkulmiin ja soittelemaan lankapuhelimiin puhelinkoppien huurustuneiden ikkunoiden suojasta. Kiireettömimmissä tilanteissa lähettelimme kirjeitä tai postikortteja, ja tutuiksi tulivat myös kaikki ne odotustilat, joissa nykyisin näkee lähinnä vain vanhuksia ja tavalla tai toisella syrjäytyneitä ihmisiä: pankkien aulat, vero toimistot ja erilaiset lipunmyyntipisteet.

Tuota kaikkea on kiva muistella ja nostalgisoida. Mutta nyt minun pitäisi palata vuodeksi siihen elämään.

Päivä 4

Menen juhlimaan kaverini syntymäpäivää baariin, jonka nimi on Corona. Illan aikana saan vastailla lukemattomiin kysymyksiin netittömästä elämästäni. Yksi vieraista on valmis lyömään sadasta Guinness-tuopista vetoa, etten tule selviämään koko vuotta ilman lipsahduksia. Hän veikkaa, että kaksi kuukautta on maksimi. Vedonlyönnin säännöistä sovittaessa joudumme pohtimaan netin rajoja. Mitä saan tehdä ja mitä en? Kaikkihan käyttävät verkkoa myös huomaamattaan. Jos vaikka lataan julkisen liikenteen matkakorttini metroaseman lippuautomaatilla, joku verkkojärjestelmä siinäkin koneessa on käytössä. Ja vaikka maksaisin ruokakaupassa ostokseni seteleillä, maksutapahtuma kirjautuu kassajärjestelmään ja sitä kautta kaupan tietojärjestelmiin. Ehdotan arkijärjellä rajaamista: en itse tietoisesti käytä nettiä, mutta rikkomukseksi ei lasketa sitä, jos teen jotain, jonka seurauksena joku muu käyttää verkkoa tai jos verkkoyhteys raksuttaa jossain taustalla.

Tietotekniikan parissa työskentelevä ystäväni pitää rajasta järkevänä. Vedonlyöntiä ehdottanut tyyppi pienentää heti panosta: jos pärjään vuoden käyttämättä nettiä, hän tarjoaa Guinness-tuoppeja yhden illan ajan. Voitonvarmana lyön kättä päälle.

Päivä 6

Pitkään ulkomailla asunut ystäväni on käymässä Helsingissä. Tapaamme keskustassa, ja ruokapaikkaa pohtiesamme ystäväni ilmoittaa, että kaikkein mieluiten hän tustuisi Helsingin itäisten lähiöiden etnisiin ravintoloihin. Muistan lukeneeni jostain, että Kontulaan on vastikään avattu uzbekistanilainen ravintola. Vai olikohan niin, että se oli avautumassa vasta keväämmällä? Koska ystävälläni ei ole Suomen-lomillaan käyttämässään ikivanhassa varakännykässä nettiyhdyttä, meidän ei auta kuin matkustaa metrolla Kontulaan selvittämään asiaa. Vitsailemme sokeasta, joka taluttaa rampaa.

Kontulaan päästyämme kierrämme ostoskeskuksen sokkeloisia ulkokäytäviä, jotka ovat peittyneet sankkaan sumuun. Lopulta oikea ovi löytyy. Ravintola on auki ja ruoka maukasta. Illallisen jälkeen ilmaantuu uusi pulma. Olen kuullut kehuja Mellunmäkeen avatusta uudesta laatuoluisiin keskittyneestä baarista, mutta osoitteesta minulla ei ole hajuakaan. Yritän soittaa paikassa vierailleelle kaverilleni, mutta en saa häntä kiinni. Katselemme metroasemalla suurta seinäkarttaa ja mietimme, minne päin kannattaisi suunnistaa. Muistelen, että paikka on jossain Mellunmäen ja Kontulan välimaastossa, ehkä jollain teollisuusalueella. Sää on sen verran viheliäinen, että luovumme kuitenkin maastoetsinnöistä ja lähdemme metrolla kohti Puotilaa ja entuudestaan tuttua olutravintola Pikkulintua.

Pöytään istahdettuamme selitän ystävälleni, että viime vuosina urauduin internetin käytössäni pahasti. Kävin joka

päivä samoilla sivuilla, jotka kyllästyttivät ja turhauttivat minua. Tuntui, etten löytänyt netistä enää mitään kovin omaperäistä enkä oikein jaksanut edes etsiä. Ystäväni ymmärtää heti yskän. Nettihän on nykyisin yksi suuri monistuskone, täynnä sitä samaa, hän sanoo. Kaikki vähänkin vaihtoehtoinen on jossain syvällä ja hankalasti löydettävissä. Ystäväni on tehnyt pitkään matkailutoimittajan töitä ja seuraa siksi matkablogeja ja erilaisia matkailusivustoja. Ne raivostuttavat häntä. Kaikki ovat kuin saman kirjoittajan kynästä ja niin tylsiä! Aina on esitelty samat trendikkäät kaupunginosat (jotka ennen olivat työväenluokkaisia) ja niistä samat kahvilat, ravintolat ja putiikit. Kun on lukenut yhden jutun, on lukenut ne kaikki.

Sama totuus pätee muihinkin elämäneläimiin, joista nettissä kirjoitetaan: musiikkiin, muotiin, kirjallisuuteen, urheiluun, lemmikkieläimiin, ihmissuhteisiin, elokuviin, ruokaan ja rahastosijoittamiseen. Tekstien joukossa on varmasti helmiäkin, mutta milläs löydät ne? Pelkästään blogeja on internetissä kaikkiaan noin 600 miljoonaa, ja joka päivä julkaistaan keskimäärin kaksi miljoonaa uutta blogipostausta. Googlen hakukoneen logiikka varmistaa sen, että hakutulosten kärkeen nousevat ne ennestään suositut sivut, joiden kirjoittajat ovat tajunneet toistaa otsikoissaan ja teksteissään niitä avainsanoja, joita ihmiset googlatessaan käyttävät. Siksi välillä tuntuu siltä, että koko internet on nykyisin yksi suuri self help -opas ja mainosalusta.

Kun puhuminen jännittää: 10 tapaa päästä eroon esiintymisjännityksestä.

How to Fall Asleep Fast (in Five Minutes or Less).

10 Ridiculously Simple Steps for Writing a Book.

Surkuttelemme ystäväni kanssa netin muutosta. Miksi siitä piti tulla tällainen? Alkuperäinen idea oli ihan toinen: verkon piti tuoda maailmaan tasa-arvoa ja antaa ääni alta-vastaajille. Yksi internetin varhaisista kehittäjistä, World Wide Web -nimen keksinyt Tim Berners-Lee julisti, että verkossa ei ole huippua – kaikki sivut ja sivustot ovat samanarvoisia. Idealismi karisi nopeasti, kun rahamiehet tajusivat, että netinkin voi kaupallistaa, ja nyt olemme päätyneet maailmaan, jossa anarkistikin haluaa liittyä siihen someinfluensserien massaan, joka hankkii elantonsa kirjoittamalla nettiin latteuksia kaupallisena yhteistyönä.

Ilta venähtää sen verran, että myöhästyn viimeisestä metrosta muutamalla minuutilla. Kävelen tihkusateessa puolentoista kilometrin matkan Itäkeskukseen, ja kun saavun bussipysäkille, ehdin nähdä vilauksen kotiini vievän bussin perävaloista. Bussi on illan viimeinen. Jatkan kävelyä, matkaa kotiovelle on toiset puolitoista kilometriä. Sade yltyy, ja kengät kastuvat. Kaikki tämä olisi vältetty, jos olisin voinut käyttää tavalliseen tapaan älypuhelimeni Reittiopas-sovellusta. Kiroan ensimmäisen kerran koko nettilakkoa. Vielä 360 päivää edessä, ja huomenna pitäisi aloittaa työt.

Toimittaja **Ilkka Karisto** poistui internetistä kokonaiseksi vuodeksi, jotta saisi takaisin keskittymiskykynsä.

Ensimmäiset kuukaudet olivat helppoa ja mukavaa aikaa: vuorokauteen ilmaantui lisätunteja kuin tyhjästä. Karisto luki kirjoja enemmän kuin vuosiin, tapasi ystäviään ja ehti kuntosalillekin.

Sitten iski koronavirus, ja koko muu maailma siirtyi nettiin. Asioiden hoitamisesta tuli entistäkin hankalampaa: miten maksaa laskut, kun pankin konttorit suljettiin?

Päiväkirjan muotoon kirjoitetussa kirjassaan Karisto kuvaa sekä omakohtaisesti että tutkimukseen tukeutuen, miten monilla tavoin internet ja älypuhelimet ovat muuttaneet arkeamme.

Vuoden mittainen ihmiskoe osoitti, että verkon ulkopuolella voi yhä elää – kunhan on valmis palaamaan siihen maailmaan, jossa teksti-tv kertoo uusimmat uutiset ja ulkomailla asuville ystäville postitetaan kirjeitä.

www.wsoy.fi

99.1

ISBN 978-951-0-45396-4